

Teresa Pàmies

Escriptora, articulista, marxista i exiliada, acaba de publicar «Informe al difunt», un llibre en què explica a Gregorio López Raimundo, el seu marit, tot el que ha passat arran de la seva mort

XAVIER CORTADELLAS
Barcelona

● Alguns de la meua generació vam saber qui era Teresa Pàmies gràcies a *Testament a Praga*, la novel·la amb què va guanyar el premi Josep Pla l'any 1971. A Gregorio López Raimundo, en canvi, el vam conèixer més tard i, encara més tard, vam saber que López Raimundo i Teresa Pàmies eren una parella i que havien fet una família, tot i que, tal com em diu Teresa Pàmies més d'un cop, no van poder ser una família normal fins que va morir Franco. Tampoc el franquisme no va ser normal. Ells dos ho van saber sempre i van actuar en consciència. Ara, López Raimundo ha mort i Teresa Pàmies ha escrit *Informe al difunt*, un llibre redactat com un informe on li explica les circumstàncies de la seva mort i tot el que va passar entre els seus aquells dies. Potser l'últim informe entre els molts altres que li va passar també, cada cop que

López Raimundo podia sortir de la clandestinitat i anar a viure uns moments o uns dies amb els seus, fent una vida normal.

— «He mirat que el meu llibre tingués més aviat un estil de crònica perquè no es tracta de fer literatura. Quan vaig veure en Gregorio al taüt, amortallat, quan ja estava per entendre'ns presentable, vaig pensar: 'Li ho hauré d'explicar, tot això.' Ja comprendrà que és una utopia pensar que ell se'n pugui assabentar, però per mi és important, de manera que vaig pensar explicar-li tot: com ha estat la seva malaltia, com aquesta malaltia ha produït una situació a la família que encara ens ha unit més i quina repercussió ha tingut en el món polític, que era el món on ell actuava, perquè en Gregorio no ha actuat enlloc més que en aquest món, fins i tot en detriment de la família... Em sembla que ja surt al llibre.»

— Sí, però també hi escriu que el partit, que els mateixos militants, els ajudaven per tal que poguessin passar junts da-

PERFIL

Teresa Pàmies i Bertran va néixer a Balaguer l'any 1919.

De ben jove, va començar a militar a les Joventuts Socialistes Unificades de Catalunya, va haver d'exiliar-se i no va tornar a Catalunya fins al 1971.

Novel·lista, escriptora de llibres de viatges i d'obres autobiogràfiques, en destaquem:

Testament a Praga, *Quan érem capitans*, *Amor clandestí* o *Memòries de guerra i exili*. Ha estat guardonada amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

tes com el Nadal.

— «Nosaltres no vam renunciar mai al que en podríem dir les dates estel·lars d'una família, fos el Nadal, fos el naixement d'un petit o fos la trobada de familiars de qui havíem estat molt de temps separats a causa de la clandestinitat o de l'exili. Vam tenir la solidaritat de molts militants que ens deixaven un pis a Molins de Rei, a les Fonts..., allà on fos, per tal que ens poguéssim trobar tota la família.»

— Vostè ha tingut quatre fills.

— «Els dos primers, en Tomás i en Pablo, fills d'una relació anterior, com es diu ara. Els dos segons, l'Antonio i en Sergi, amb en Gregorio.»

— Com el va conèixer?

— «En Gregorio ho va explicar a les seves *Memòries*. En començar la guerra, ell estava fent el servei a Saragossa. Va tenir un principi d'infecció pulmonar i va venir a Barcelona perquè el veíes un metge. Ja hi tenia la família, els seus pares i els seus germans. Ens vam conèixer militant a les Jo-

ventuts Socialistes Unificades i ens vam agradar. Fa temps, vaig escriure una novel·la sobre això, es diu *Amor clandestí*. Després, la guerra va acabar com va acabar, vam fugir a França, vam anar a camps de concentració i jo fins i tot a la presó de Fresnes.»

— Què li va passar?

— «Em van enxampar sense papers. Tot això ja ho tinc escrit, ara li ho explico perquè m'ho demana...»

— Ja va bé.

— «És clar, així va verificant els fets. En Gregorio també ho va explicar a *Primera clandestinitat*. Hi escriu com ens vam retrobar al cap d'uns anys. Ell era solter, i vam decidir viure junts.»

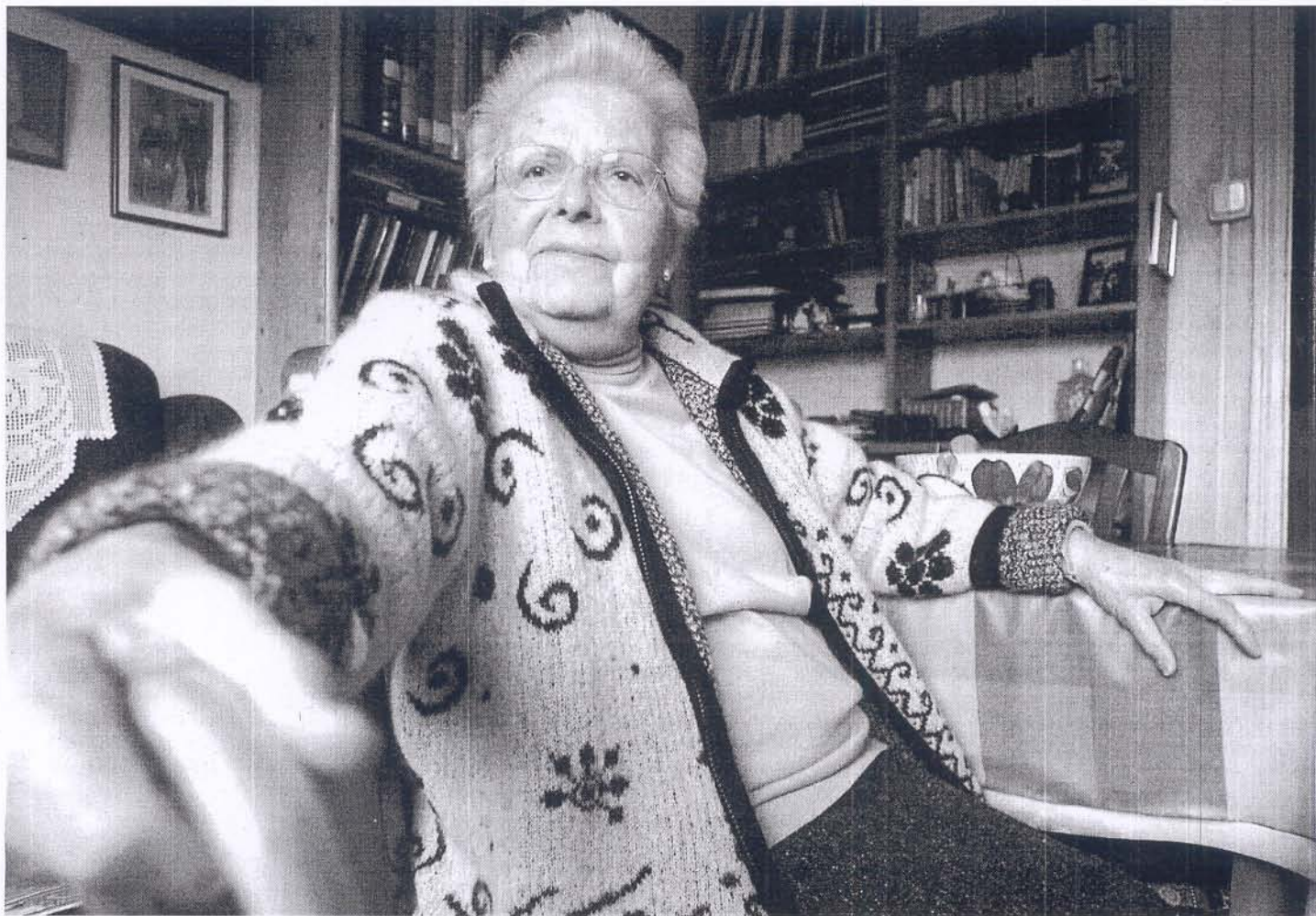
— A França?

— «Després. Primer ens vam trobar a Praga, durant el Congrés del Partit Comunista d'Espanya.»

— Molta gent va començar a conèixer-la quan va publicar *Testament a Praga*.

— «Va tenir molta repercussió, en part perquè era el primer llibre d'uns comunistes, el meu

«NO VAM RENUNCIAR MAI AL QUE EN PODRÍEM DIR LES DATES ESTEL·LARS D'UNA FAMÍLIA, FOS EL NADAL, FOS EL NAIXEMENT D'UN PETIT O FOS LA TROBADA AMB UNS FAMILIARS»

A Informe del difunt, Teresa Pàmies evoca el difícil passat compartit amb Gregorio López Raimundo, el seu marit, en els anys de la clandestinitat; li explica com han estat els seus últims dies, li narra les circumstàncies de la seva mort i li exposa la transcendència que ha tingut aquesta mort en el món polític, que era, tal com ens diu, el món en què ell actuava primordialment. Tot escrit amb una emoció continguda, un llenguatge precís i objectiu i serà, d'informe. / GABRIEL MASSANA

pare i jo, en què es parlava dels exiliats comunistes. Jo vaig poder tornar gràcies a aquesta novel·la. No em donaven el passaport espanyol perquè estava fitxada, però, quan vaig guanyar el premi Josep Pla, vaig anar al consolat i els vaig ensenyar un diari en què se'n parlava. 'He d'anar a presentar el llibre a Barcelona', els vaig dir. Em van fer bé un passaport 'vàlid per un solo viaje'. Vaig anar a Barcelona i m'hi vaig quedar. També van venir els meus fills. Des del 1939 que no tornava a Catalunya. En Gregorio sí que hi venia.»

— D'amagat?

— «Això fins que va morir Franco. Fixi's que a *Informe al difunt* li parlo sempre en català perquè és així com li parlava. Jo, en català; ell, en castellà.»

— I no li ha dit mai *Gregori*.

— «Em semblava artificial, forçat. Una altra cosa és la llen-

gua familiar, perquè en famílies amb gent d'origen diferent com la nostra hi ha d'haver una llengua comuna. Pensi que, quan érem a França, en Sergi i l'Antoni es parlaven en francès, però ho van anar perdent quan ens vam instal·lar aquí.»

— En aquest pis?

— «Fa força més de trenta anys que visc aquí mateix. Em va semblar que estava bé, prop del mercat del Ninot, a l'Esquerra de l'Eixample. En guanyar el premi Pla em van donar 200.000 pessetes. La meitat em van servir per pagar el trasllat. Però parlàvem de l'*Informe*... Era el que feia també aquests últims anys a en Gregorio, quan tornava del carrer.»

— Ja ho devia fer en el temps de la clandestinitat.

— «Quan ens retrobàvem, li explicava tot el que havia passat. Nosaltres vam ser una parella amb moltes absències, però sempre comunicant-nos. És per això

que en els seus últims anys tot plegat em va semblar molt difícil: ja no ens podíem comunicar. El doctor Acarín em va dir que ja no valia la pena, que havia d'entendre que ell ja no era la mateixa persona que havia conegut.»

— Què tenia?

— «Una afàsia total, produïda de moltes petites embòlies. Pràcticament, va estar els seus tres darrers anys així: es passava moltes hores assegut en un seient mecànic. A la primera part de l'*Informe*, li explico aquests anys. A la segona, li explico la repercussió que va tenir la mort d'un exdirigent comunista entre els altres polítics i les altres forces catalanes. Per això hi poso alguns fragments d'algunes cartes de condol d'aquests polítics. Em sembla que així es valora el paper de Gregorio López Raimundo en la recuperació de la democràcia.»

— La primera de totes és de Jordi Pujol.

— «És molt significativa, és la carta d'un gran polític. Quan dic això, no vull dir que m'hagi passat a la seva corda: seria una deducció molt simplista. D'altra banda, en Gregorio sempre va ser partidari de continuar una política d'entesa, no de tirar-nos els plats al cap. Hi ha gent que diu que era massa bo. Jo penso que va ser molt ferm. Com es demostra el coratge d'una persona? Doncs bé, quan el van agafar i el van torturar, va aguantar. Em sembla que llavors va demostrar-ho.»

— Fa una estona, ha dit que es van retrobar a Praga.

— «Va ser l'any 1954; el congrés va ser clandestí. I per què a Praga? Doncs perquè ni a França no estàvem segurs en aquells anys. Jo treballava a la ràdio, vaig col·laborar en l'organització del congrés. Com que els podia traduir al txec, vaig acompanyar al metge molts d'aquells congressistes. Venien de la presó, eren

«VAM SER UNA PARELLA AMB MOLTES ABSÈNCIES, PERÒ SEMPRE COMUNICANT-NOS. ÉS PER AIXÒ QUE, EN ELS SEUS ÚLTIMS ANYS, VA SER MOLT DIFÍCIL: JA NO ERA LA MATEIXA PERSONA»